

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

III. An potentiæ animæ ab ea fluant, & in ea subiectentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

habent, neque una aliam causat: quo ergo (inquies) distinctio realis potentiarum sumeret? Respondetur sumi ex diuersitate magna in modo operandi, & attingendi obiectum, addita limitatione, & imperfectione potentiarum creaturarum, sicut in intellectu, & voluntate videre licet, differunt enim realiter ob longè diuersam rationem actuum, nam intellectus quidam est assimilatio, & penetratio obiecti, amor verò est quoddam pondus in rem ipsam, vnica autem potentia creata, & limitata non potuit amplecti vtrumque modum operandi, in Deo tamen quanuis sit vera intellectus, & verus amor, neque actus, neque potentiae distinguuntur, propter illius infinitatem.

Ad quintum. Ad quintum respondetur, omnes potentias habentes idem obiectum formale eiusdem speciei esse, quae autem sint illae, non est huius loci definire: quae verò in argumento petuntur de visu hominis, & equi, de intellectu Angelis, & hominis lib. 4. capit. 1. numer. 7. exponendum est.

20
Videlib. 1. de
Angelis c. 2.
§ num 15.
Ad sextum

Ad sextum sunt qui concedant potentiam, actum, & habitum esse eiusdem speciei, saltem secundum ordinem quem habent ad obiecta: sed hoc sine dubio falsum est, nam intellectus, & intellectus secundum omnem rationem specie distinguuntur. Item habitus, & potentia diuersas species qualitatis constant etiam secundum ordinem, quem habent ad obiecta, nam hinc potissime specificantur: ergo multo magis potentia, & actus. Dico igitur potentiam, & actum distingui specie, conueniunt namque in obiecto solum materialiter, & inadaquate. Nam ratio formalis in obiecto potentiae, est multo vniuersalior, quam in obiecto actus. Item modus, quo potentia attingit obiectum, est longè diuersus, potentia enim attingit mediante actu, actus verò immediate: potentia etiam respicit obiectum absolute sub ratione possibilis, ut visus visibile, actus verò respicit obiectum quasi existens in actu, quia actu terminat, quae omnia ostendunt diuersitatem in formali obiecto potentiae, & actus: ostendunt etiam quomodo obiectum formale sit assignandum actibus, nempe sub particulari aliqua ratione contenta sub obiecto vniuersali potentiae. Ad septimum, & octauum patet solutio ex dictis.

CAPVT III.

Verum potentia anima fluat ab anima, & in ea subiectentur.

8. **T**rahat quaestionem hanc Diuus Thomas 1. part. quaest. 77. artic. 4. Nos verò circa illam primò dicemus de ordine, & causalitate animae respectu potentiarum. Secundò de ordine, & causalitate, quam ipsae inter se obseruant.

Quotupliciter anima causet suas potentias.

Quid de
causalitate
formali, & for-
mali.

Quantum ad primum certum est, animam, seu animatum esse causam finalem potentiarum, ordinantur enim potentiae ad perfectum statum viuentis, sicut & operationes ipsae, unde licet potentiae essentialiter ordinantur ad operationes, tamen quia simul sunt instrumenta alicuius operationis, non nudas operationes respiciunt, sed medio subiecto, cuius sunt instrumenta, & virtutes, & ad hoc principaliter ordinantur. De causalitate formali secundò est certum non competere animae respectu potentiarum, quin potius quodammodo ipsae potentiae sunt formae animae, vel animati, in quo subiectantur.

3 Est tertio certum quoad causam materialem

potentias spirituales, intellectum scilicet, & voluntatem, & si qua est potentia motiua folius animae subiectari immediate in anima, atque adeo ab ea causari materialiter, circa alias verò potentias non sic, vel quia anima non est subsistens, ut in brutis, vel quia non est subiectum proportionatum talibus potentijs, quia anima spiritualis est, & ipsae potentiae materiales. Quapropter deceptus est Gregor. in 2. dist. 17. quaest. 3. dicens omnes potentias sensitivas, si forte illas ab anima distinguat, subiectari immediate in ipsa anima, atque adeo in anima ipsa perfici sensationem, sicut & intellectum, ex hoc enim sequitur sensationem, & sensum esse spiritualia, imò & species etiam sensibiles, quod est impossibile, cum imprimantur à rebus materialibus. Rursus sequitur vel brutum non sentire, vel animas habere spirituales, nam habebunt operationes proprias, non exercitus in corpore. Praeterea diuersitas organorum ad diuersas potentias sensitivas ostendit eas non esse in anima, sed in organis. Vnde intellectui nullum organum praebuit natura, & Aristoteles 2. de Anima, text. 122: ait: in foris esse primum subiectum, in quo est ipse sensus, & lib. 1. cap. 1. operationes omnes, & potentias sensitivas esse communes, & totius coniuncti. Denique refert etiam D. Thomas supra art. 8. ex lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, hominem duobus constare substantijs, animam cum ratione sua, & carnem cum sensibus suis. Et facit illud Pauli, Caro concupiscit aduersus spiritum, Gal. 5. Inuit Greg. quia alius sensus non maneret in anima separata, posset Deus conseruare illos in corpore mortuo, itaque posset sentire. Negatur tamen vltima consequentia, quia sentire operatio vitalis est intrinsece dependens à primo principio vitae, unde impossibile est esse sine illo.

Sed quæstio, quodnam sit subiectum harum facultatum: S. Thom. ait esse totum compositum, & consequenter loquitur, quia sentit nulla accidentia esse in materia prima. Attamen dicendum has potentias eatenus subiectari in composito, quatenus supponunt ipsum constitutum: non enim possunt esse nisi prius materia informetur animae, ex qua deinde oriuntur: ac esse in composito, ita ut vtrique parti illius inhaereant, est impossibile, nam cum sint accidentia corporalia inherere media quantitate, atque adeo in subiecto quantitas, quod est materia.

De causalitate effectus duo sunt dubia. Primum, vtrum anima habeat efficientiam circa proprias potentias. Secundum, si illam habeat, qualisnam sit. Circa primum videtur pars negativa vera. Primò, quia agens eadem actione, qua producit viuens, ipsum producit cum debitis potentijs, nam qui dat formam, consequentia ad illam confert: ergo superfluum est fingere efficientiam inter potentias, & animam. Confirmatur, nam alias duæ essent, vel plures fingendæ actiones in cuiusque re productione, vna scilicet productiua formae substantialis, & deinde alia, quibus ipsa forma substantialis producit potentias: hoc autem superfluum videtur, & contra illud principium quod substantia creata non sit immediatum principium actionis maxime accidentalis. Confirmatur secundò, quia si anima haberet efficientiam circa suas potentias, posset virtute sua illas recuperare, si auferrentur. Consequens est falsum, & contra experientiam. Nam si semel auferatur visus, non iterum fluat ab anima. Confirmatur tertio. Nam eadem ratio est de proprietatibus aliarum rerum, ac de potentijs animae: sed in rebus alijs proprietates non fluunt effectiue ab essentia: ergo, &c. Probatur minor, quantitas enim est proprietas materiae primae, & tamen non fluat

fuit ab illa effectiue, cum materia nullam habeat efficientiam. Calorem etiam proprietatem ignis est, nec tamen fit, effectiue ab illius forma, quia prior est calor disponens materiam, quam forma introducit.

Nihilominus D. Thomas supra, quem communiter alij sequuntur, tribuunt animæ efficientiam circa potentias suas, quod probat ex differentia inter accidentia, propria, & communia, utraque enim requirunt causam effectiuam, sed differunt, quod accidentia communia, quia extrinseca sunt, proueniunt ab extrinseca causa: at verò propria, quia intrinseca, ab intrinseca essentia, & causa prouenire debent, tanquam à principio actiuo, forma enim substantialis, quæ dat primum esse simpliciter composito, debet esse causa efficiens reliquorum, quæ per se illi conueniunt, nam in per se ordinatis, quod prius est, debet esse causa posterioris, forma autem, & potentia per se ordinantur, ad perfectum esse compositi. Et confirmatur hæc sententia, quia plenior causalfacitatem habet essentia rei circa proprias passionibus suas, quam circa accidentia communia, sed in ordine ad accidentia communia est causa materialis, & finalis (sunt enim & hæc propter perfectionem substantialem): ergo genus aliud causalitatis habet circa proprias passionibus, non nisi effectiue: ergo, &c. Item magis necessario dimanant intellectus ab anima, quam calor à calore: sed vnus calor effectiue fit ab alio: ergo à fortiori intellectus ab anima erit efficiens.

Item necessaria connexio inter duo non potest esse absque aliqua causalitate inducente ipsam connexionem, causalitas autem materialis per se sumpta non eam inducit, ut patet in accidenti, & subiecto communi. Eademque ratio est de causa finali: ergo duplex eiusmodi causalitas non sufficit ad tam necessariam vnionem, quanta est inter potentias, & essentiam: ergo admittenda est alia causalitas, & non formalis: ergo effectiua.

Dices, relationem, & terminum habere mutuam connexionem, nec interuenire ibi causalitatem. Sed occurrendum inter terminum materialiter sumptum, & relationem non esse illam mutuam connexionem, cum possit manere id quod terminat sine relatione, quamuis non prout actu terminat, quia ut sic ab ea intrinsece pender in genere cause formalis. Relatio quoque ipsa pender à termino quodammodo, ut à forma extrinseca, quia eius essentia consistit in ordine ad illam: in vnuerfum igitur necessaria connexio pender ab aliquo genere causalitatis. Confirmatur tandem ab experientia. Nam sublata frigiditate ab aqua statim alia dimanat à forma, ac simile est de alijs: ergo forma substantialis habet efficientiam circa proprietates suas: ergo potiori ratione habebit illam anima circa potentiam.

Sed antequam hanc primam partem dubij resoluiamus, videamus quid dici possit circa secundam. Nam si anima habet efficientiam, quem eius modum, quæso, habet? Quidam tantam efficientiam ei tribuunt, ut asserant animam noua actione producere potentias, atque distincta ab illa, per quam ipsa fuit producta: itaque pronuntiant cum anima rationalis creatur, creationem terminari ad substantiam animæ tantum, & deinde ab anima prodire intellectum, & voluntatem noua alia actione: eo modo, quo productio Solis à Deo terminata est ad solem tantum, & in eodem instanti sol alia actione illuminauit aerem. Probaturque hæc sententia. Nam forma rationalis habet efficientiam circa suas potentias realiter à se distinctas, ut numero precedenti ostensum est: ergo sicut anima est effectus Dei, ita potentia sunt noui effectus ab ipsa anima facti, sed ubi est nouus effectus, est noua actio (actio e-

nim res ipsa est, quæ fit prout egreditur à principio agendi): ergo, &c. Secundo potentia verè producuntur ab anima: ergo noua actione producuntur: nam producere sine productione intelligibile est. Tertiò anima non concurret effectiue ad sui productionem: concurret autem effectiue ad productionem potentiarum, ut est probatum: ergo distincta productio est animæ, & potentiarum: ergo & actio distincta. Quarto efficiencia intrinsece includit actionem, est liquidem modus cauendi per actionem proprius cause efficientis, in eoque distinguitur à causalitate causarum: ergo si potentia verè effectiue dimanant ab anima, planè ab illa media actione dimanant. Quinto hæc dimanatio noua actio fortè non esset, quia posita semel anima, naturali sequela potentia resultant, sed hoc non obstat, cum posita etiam certa mixtione primarum qualitatum orientur secunda per nouam actionem, & posito sole, ut dicebamus, sequatur lumen in aere per distinctum etiam actionem: ergo naturalis sequela propriam actionem non excludit.

Nihilominus plerique Thomistarum reijciunt hunc dicendi modum, quod pugnare videatur duobus principijs, quæ ipsi magna religione obseruant. Primum, quod substantia creata nequeat esse immediatum principium alicuius actionis, maxime accidentalis, atque adeo impossibile sit animam per actionem à se immediatè procedentem causare potentias. Secundum principium est, nihil posse agere in seipsum per se primo: cum ergo anima recipiat in se potentias, ut intellectum, & voluntatem, eas propriè in se non agit, ac proinde nec media actione. Propter hæc Caiet. *supra*, & latius i. part. quæst. 54. articulo tertio, quem alij sequuntur, ait potentias dimanare à propria forma sine vlla actione per quandam resultantiam, cui fauet D. Thomas *supra* ad 2. & 3. ubi ait animam esse principium actuum potentiarum non propriè, sed quodammodo, quia non efficit propria transmutatione, sed per resultantiam quandam. Et confirmatur, quia alias ad potentias animæ daretur per se motus, seu mutatio, nam ad rem illam est per se motus, & mutatio, ad quæ propria actio productiua per se tendit: consequens autem est contra Aristotelem: quare, &c.

Pro resolutione est notandum de ratione passionis esse inseparabilem vnionem cum substantia rei, quantum de se est, quod ideo addo, quoniam aliqualis separabilitas, quæ ab extrinseco fit, non tollit rationem proprietatis, est enim summus calor, verbi gratia, proprietatem ignis, licet sit separabilis ab illo, nam in ea separatione ignis saltem inchoatè corrumpitur, atque extrastatum naturæ suæ debitum trahitur. Secundo est notandum proprietates semper conuenire rei ratione formæ, ut D. Thomas dixit: (quantitatè ex-cipio, quæ est indiuidua proprietas materia) inter proprietates ergo gratia formæ requiritur quædam requiruntur non solum ut consequentes formam, sed etiam ut passiuæ ad illam inducendam: huiusmodi verò sunt dispositiones, quæ formam saltem natura præcedunt in materia. Aliæ sunt proprietates, quæ supponunt existentiam rei, & illi tribuuntur tanquam virtutes ad operandum, quales sunt potentia animæ maxime sensitiuæ, & intellectiue, & multæ etiam virtutes herbarum, & mineralium. Atque inter has, & illas proprietates illud interest, quod priores illæ non hant effectiue à forma in primo instanti generationis, sed immediate ab agente disponente materiam, ut inducatur forma, quod probat tertia confirmatio supra facta num. quarto, quæ concludit planè supposita alia sententia, quod accidentia

Suadetur secundum.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

7. Non placet Thomistis prædictus modus.

Et confirmatur.

8. Notatio præma pro definitione.

Notatio secundæ.

fin

sint in materia prima, inde namque sequitur nullam ultimam dispositionem fieri à forma, sed ab agente, quamquam formæ ipsi de se non deesset virtus ad illam dispositionem causandam, si quidem ea forte ablata statim efficit aliam: in primo ergo instanti non efficit, quia factam inuenit, tantumque deinceps conseruat.

De alijs vero proprietatibus, quæ consequuntur formam, ac simpliciter ea, posteriores sunt in omni genere causæ, de quibus præcipua quæstio procedit, videtur valde probabilis opinio D. Thomæ. Primo, quia illa intima vnio, quæ inter formam, & virtutes reperitur, videtur necessario inducere inter illas aliquam causalitatem effectiuam, alia namque causalitates minimè sufficiunt. Secundo proprietates illæ, quæ semel auferuntur, & iterum manant, ostendunt esse inter formam, & proprietatem hoc genus causalitatis. Tercio, cum anima sit simpliciter prior suis proprietatibus, rationi consonum est, ut illum ordinem causalitatis habeat respectu illarum: ergo.

Vnde dico secundo, consequenter videri cedendum actionem productiuam rei immediate terminari ad substantiam ipsius, ut præcisam à proprietatibus. Tercio dico actionem illam productiuam substantiæ distinctam esse ab illa, quia potentia ipsa dimanat ab anima: vtrumque istorum patet factis argumentis contra opinionem Thomistarum in numero sexto, quod iterum explicatur, & suadetur. Nam si Deum creare substantiam animæ impediendo emanationem potentie ab illa, hoc enim posse fieri supra est ostensum: maneret ergo tunc substantia animæ absque intellectu, & voluntate, auferat vero postea Deus impedimentum, relinqueretque animam suæ naturæ, certe dimanarent ab illa intellectus, atque voluntas, sicut in primo instanti generationis, aut creationis. Iam si arguitur, ut eo casu actio creata haberet suum terminum integrum, quæ alius non esset, quam sola anima substantia, intellectus vero, ac voluntatis dimanatio postea subsequens esset distincta actio, utpote separata etiam tempore à creatione, & aliquid nouum producus: ergo & nunc eadem actiones sunt in instanti creationis, nam quæ in casu posito separantur tempore, debet mens in vno instanti per acta separare, quod enim simul fiant, distinctionem non auferit. Confirmatur primo. Nam vel ex vi actionis productiuæ animæ, producuntur etiam potentiæ, vel non. Si primum: ergo cum tota illa actio sit ab agente, anima nihil omnino efficit in productione suarum potentiarum, quod est absurdum. Si secundum: ergo debet alia esse actio, per quam potentia producatur. Confirmatur secundo. Nam actio per se vna debet terminari ad vnum per se terminum: at vero anima cum potentijs est vnum per aggregationem: ergo totum illud per vnam actionem non producitur. Id quod facilius intelligitur in productione formarum materialium, nam talis actio esteductiua formæ substantialis de potentia materiæ:eductio vero ex proprijs considerata, formaliter tantum terminatur ad substantialem formam: ergo consequitio proprietatum à forma non potest intelligi sine noua actione, quod clarius adhuc patet in alato casu separata dimanationis potentiarum à productione formæ, ac patet etiam in aqua reducete se ad pristinum frigus. Nam verè motus ille sit à forma substantiali aquæ, nec minus vera actio frigefaciendi est, quam si proueniret ab extrinseco, quid enim refert? Vnde est considerandum, quando formæ proprietates sunt dispositiones illæ priores, fieri etiam distincta actione ab ea, quæ postea natura inducit formam, alteratione videlicet dispositiua, eo tamen discrimine,

quod tales dispositiones non à forma tanquam à principio actiuo, sed immediate ab agente procedunt: at proprietates consequentes formam, suam originem ab illa ducunt.

Dico tamen quarto: absolute dicendum est, agens principale producere formam cum omnibus virtutibus, quæ ex illa sequuntur. Hic cerè est communis modus loquendi, & sentiendi omnium, sic DEVS creando animam dicitur potentias concreare. Ratio vero est, quia agens est producere substantiam rei vsquequaque instructam ad suum finem, & ideo dando formam dat omnia, quæ ipsam perficiunt, non tantum quoad esse, sed etiam vt sit exactum principium operandi, atque adeo vt sit principium potentiarum ad finem operandi requitarum. Item generans intendit assimilare sibi deum genitum quantum potest: illa ergo actio, quæ formam inducit, licet immediate tantum fiteductiua formæ, mediata, & radicaliter est compeductiua omnium, quæ naturaliter, & necessario ex illa sequuntur tanquam ad perfectionem geniti attinentia. Quo sensu dici solet, ac vere, vnicam esse actionem productiuam rei, & compeductiuam proprietatum, quia non considerantur cum præfatione, sed consideratur actio radicalis, & primaria. Et per hæc patet solutio argumentorum.

Ad primum enim dicimus agens vna actione producere omnia mediata, vel immediate, sic quæ exponi illud axioma, *Qui dat formam, dat etiam virtutes, scilicet in radice, consequentia ad formam.* Ad primum nam confirmationem respondetur, rem præcisè considerando tot esse actiones, quot entitates distinctæ tamen vnicam actionem, quod ex illa reliquæ dimanant. Secunda confirmatio nos non vrgit, speciatim: per se enim propriam difficultatem postulat, cur potentia animæ semel separata non iterum fluant, sicut experimur fieri in aqua, & in alijs naturalibus virtutibus inanimatarum. Et responderi potest primo, naturam præiudisse, id est, quod per se est in rebus, non quod per accidens: per se autem esse, quod proprietates habens contrarium ab illo minuatur aliquantulum, id est, quod naturam dedisse formæ substantiali viresque recuperandum tale detrimentum, potentias vero animæ de se non habere contrarium, & ideo de se tamdiu posse durare, quandiu & ipsa anima possit: per accidens vero esse, quod aliquando debilitentur aliunde, ideoque naturam id non prouidisse. Hæc tamen responsio non videtur facere satis, nam si anima est virtus ad efficiendas suas potentias, quod semel illas efficit, ea virtus non minuitur. Dicendum ergo potentias animæ de facto non lædi, vel auferri, nisi latius, aut ablatius organis, in quibus resident, quæ organa substantiæ sunt, ac subiecta illarum: quia ergo anima ablatum organum non potest recuperare, sicut nec recuperare abscissam manum, ideo neque potentiam in organo subiectatam. Ad tertium iam responsum est: ad illud vero de materia prima diximus in libro de Generatione disputatione prima, quæstione quarta, circa secundam confirmationem octauæ argumenti secundæ opinionis, & secunda solutio ibi data est conformior doctrinæ hic traditæ, quamuis etiam prima sustineri possit, quia est specialis ratio in materia propter ipsius potentialitatem.

Ad motuum Thomistarum respondetur, illa duo principia non esse adeo irrefragabilia, attamen exponi hic posse ad mentem Sancti Thomæ, Thomæ quod forma substantialis non sit immediatum principium perficiendi suum suppositum saltem in actu primo, & hoc forte intendit D. Thomas, mas, vel dicito formam non esse actiuam nisi actione

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Nota.

SVARE Z
de Annelis, op
re 6. d. 1. m. 9. et
anima.

Tom. 1. m. 9.

D. N. 2.

actione naturaliter resultante ex illa, quæ dicitur dimanatio: hæc autem, si effectiua est, sine actione difficile intelligi potest. Similiter dicitur ad alterum principium, quod idem in se non agat præterquam hoc actionis genere, quæ est dimanatio, vel certe non agit nisi ut virtus generantis: sed de hoc secundo principio plura diximus alio loco. Ad confirmationem respondetur primo tunc esse per se motum ad aliquid, quando datur actio in natura per se primo tendens ad illud, non vero si actio fit tanquam dimanatio ab alia actione, quando enim multa sequuntur ex vi vnius actionis, quamuis inter alia sit ordo, & considerandū vnum respectu alterius, sit noua actio inter ea, non dicitur tamen inter ea noua actio, nisi ad id ad quod primo, & radicaliter ipsa tendit: sic ergo res habet in proposito. Secundo dicitur aliud esse actionem tendere per se ad terminum aliquem, aliud vero, esse ad illum per se primo motum: potest ergo concedi ad has potentias esse aliquo modo actionem per se, non vero propriè mutationem, quia subiectum earum non mutatur, cum simul incipiant esse cum illo, propriè verò res dicitur per mutationem fieri, quando fit cum subiecti mutatione. Et hæc de prima parte questionis.

De ordine, & causalitate, quam potentia inter se seruant resultando ab anima.

Circa secundam partem huius capitis, quam ipso initio proposuimus, scilicet de ordine potentiarum inter se, notandum primo est breuiter, esse rem ferè certam inter potentias animæ aliquem seruari ordinem, nam, ut D. Thomas optimè aduertit, quando plura oriuntur, ab vno debent ordinatim procedere, non confusè, ac veluti tumultuatim: potest autem talis ordo intelligi, vel inter potentias ipsas, vel per respectum ad vnum tertium. Inter se quidem, ut potentia cognoscitiua, & appetitiua, hæc namque illis planè subordinantur: sicut in operando, (nihil enim volitum, quin præcognitum) ita & in essendo. Per respectum vero ad vnum tertium, ut tam multiplices potentia sensitiva nostri gratia sunt: & ad hoc diriguntur ut cognitionem perfectam sensibilem habeamus. Secundo notandum, prædictum ordinem esse posse multiplicem: scilicet vel durationis, quasi vna potentia posterius existat, quàm alia, vel quàm anima ipsa: vel dignitatis, quia potentia quædam sunt digniores alijs: vel generationis, quia potentia aliæ priores alijs procedunt: vel obiectorum, quia earum obiecta sunt priora alijs secundum naturam suam, ut visibile, quàm audibile: vel finis, quatenus vna potentia ordinatur ad aliam, ut ad finem, ut scilicet illi ministret, ut exteriores sensus deseruiunt interioribus: vel denique emanationis effectiua, ita ut vna potentia emanet ab alia immediatè. Tertio est notandum comparari potentias, quæ consequuntur animam secundum vnum, & eundem gradum, vel inter se, vel ad potentias consequentes secundum alium gradum, ut vegetatiuas inter se, aut in ordine ad sensitiuas, & vtrasque in ordine ad intellectiuas.

Hoc supposito dico primo. In ordine durationis nullus est ordo inter potentias eiusdem viuentis inter se, vel cum anima, à qua fluunt. Patet, quia omnes incipiunt in eodem instanti, nam omnes dimanant ab vna anima, quæ in vnicò eodem instanti incipit esse: id, quod aperte videre est in homine. Dico secundo. Ordine generationis potentia, quæ consequuntur animam secundum gradum imperfectum sunt priores secundum naturam, quàm aliæ. Probat, quia anima secundum gradum imperfectiorem est natura prior, quàm secundum gradum perfectum: ergo & potentia proportionaliter. Item actus illarum potentiarum sunt priores, ut nutritio sensatione, quia sensatio pendet à nutritione tanquam à subministrante, atque idem est de intellectu respectu sensationis: ergo & potentia sunt priores, hæc verò prioritas ad genus causæ materialis reducitur: nam gradus imperfectior comparatur ad perfectiorem, ut potentia ad actum, quomodo D. Thomas supra articulo septimo scribit potentias imperfectiores esse velut materiales causas respectu aliarum, quæ quodammodo disponunt ad illas, sicut superior gradus ad inferiorem. Dico tertio. Potentia gradus inferioris sunt imperfectiores potentijs gradus superioris: patet hoc inductione, & ipso naturali lumine. Dico quarto. Inferiores potentia ordinantur ad deseruiendum superioribus, superiores verò ad adiuuandum inferiores, sic potentia vegetatiua ministrant sensitiuis, nam organa illarum perficiunt, & illis præbent vires, ut melius possint exercere suas operationes: sensitiua vero vicissim ordinantur ad tuendas vegetatiuas potentias, & ad quærendum, & præparandum illis cibum, quæ rursus comparatæ ad intellectiuas ministrant illarum sunt, & instrumenta comparandi species: vicissim vero intellectiua dirigunt sensitiuas, eisque dominantur, ac tandem omnes ordinantur ad perfectum viuentis statum, conseruationem, & regimen, sicut in republica bene ordinata inferiores deseruiunt superioribus, & superiores dirigunt, & tumentur inferiores, & omnes sua munera exercent, ut respublica benefit instituta. Dices, potentia vegetatiua de se non ordinatur ad sensitiuas, ut in plantis constat, nec sensitiua ad intellectiuas, ut patet in brutis. Respondetur, potentias quidem quasque immediate ordinari ad proprios actus, vltimatè vero ordinari posse ad deseruiendum perfectioribus potentijs ratione perfectioris principij, à quo dimanant, à quo etiam vendicant, ut actiones proprias perfectiori modo exercent. Dico quinto. Inter potentias pertinentes ad eundem gradum animæ, etiam est ordo aliquis ex supra numeratis. Probat, & explicatur. Nam inter potentias vegetatiua partis, potentia attractiua deseruiunt re-
tentiua, & vtraque expulsiua deseruiunt nutritiua, quæ est virtus disponens, & omnes tandem ministrant assimilatrici virtuti. Rursus in animalibus potentia cognoscitiua pariunt appetitum, & appetitus motum localem. Inter sensus quoque, externi deseruiunt internis: externi vero inter se non ordinantur, ut vnum alteri deseruiat, iuuat tamen sese quatenus alter defectum alterius supplet, & omnes integrant vnum perfectum sentiens, quæ de causa D. Thom. inter sensus externos non assignauit ordinem præterquam ex parte obiectorum, quatenus vnus tendit in obiectum secundum se priusquam alius: similiter inter intellectum, & voluntatem ordo est, quia intellectus dirigit voluntatem, eique imperat, voluntas vero mouet & applicat intellectum in actibus liberis. Et ratio vniuersalis horum omnium est, quia cum omnes istæ potentia profluant ab eodem principio, & ordinentur ad perfectum illius statum, congruum est, ut inter se ordinem obseruent.

Est vero difficultas hoc loco, an vna potentia dimanet effectiua ab altera eo modo, quo omnes dimanant ab essentia. D. Thomas supra vniuersaliter asseruit potentias imperfectiores dimanare illo modo à perfectioribus, & clarius in i. distinct. tertio, questione quarta, art. 3. Quæ sententia difficilis statim apparet, quomodo enim credi potest potentias vegetatiuas hominis ab anima rationali

1. pronunt.

2. pronunt.

Instantia di-
lucitur.

3. pronunt.

16

Quid de ma-
do emanatio
nervini po-
tentiæ ab a-
lia sentiæ
D. Thom.

tionali mediante intellectu, & voluntate manare? Præterea arguitur ad hominem, nam gradus sensitivus, ac potentiæ illi respondentes sunt priores potentiis rationalibus: & vegetatiuæ potentiæ priores utriusque: ergo impossibile est, quod hæc potentiæ effectiue oriantur ab illis, nam quæ sunt principia actiua, sunt simpliciter priora in ordine existendi, efficere enim supponit existere: quæ verò sunt priora in existendo, sunt priora in generatione, cum generatio tendat ad esse: ergo impossibile est, quod potentiæ imperfectiores, ac priores via generationis, atque adeo in essendo, oriantur actiue à perfectioribus. Et confirmatur. Nam inter alias passiones rerum non inuenitur talis ordo dimanationis actiue, vt in aere calor non diminat ab humiditate, vel humiditas à calore. Adde, nulla necessitate altrui hanc efficientiam, nam ad saluandam connexionem intrinsecam inter passiones satis est radicari omnes in eadē anima, quauis inter se causalitatem non habeant.

17
6. Proponitur
sensus
duplex
sensu.
Probatur in
primo sensu.

Quapropter dico sexto. Vna potentia animæ non oritur actiue ab alia. Hæc conclusio potest intelligi aut comparando potentias diuerforum graduum, aut eiusdem, & utroque modo habet verum: primamque partem potissimè probant rationes factæ num. præcedenti. Accedit quod anima, quæ principium est potentialium, potest esse immediatum principium earundem, quantum est de se, vt patet in plantis, ac brutis: ergo melius in homine, in quo hi gradus sunt perfectiori modo. Et confirmatur. Nam eo ipso, quod anima dat homini esse vegetatiuum, potest & conferre omnes potentias illius gradus, etiam si præscindatur eiusmodi gradus ab inferioribus. Secunda pars inductione patet, nam auditus non oritur ex visu, neque è contrariis. Et ratio esse potest, quæ potentia vitalis pendet in sua operatione à principio, vnde dimanant omnes autem potentiæ pendunt ab anima immediate in operando: ergo omnes ab illa dimanant, & si vna profluat ab alia, non operaretur sine actuali concursu illius, sicut nulla operatur sine actuali concursu animæ.

Vide disp.
18. Metaph.
sect. 5. an. 2.

18
1. Obiectis
contrapropo-
sitiis.

Sed contra hoc sunt argumenta. Primum, quia hæc est demonstratio à priori: homo est rationalis: ergo est sensitivus: ergo rationalitas est causa sensibilis, & non nisi effectiua: ergo. Secundò potentia sensitiva in homine sunt perfectissimæ: ergo ideo est, quia dimanant ab intellectu. Tertiò sensus in homine sunt tanquam instrumenta ministrantia intellectui: ergo dimanant ab illo.

Ad primum

Ad primum responderetur argumentum ab inferiori ad superius non esse propriè demonstrationem per causam: hæc enim argumentatio, *Est homo, ergo est animal*, non est à priori, cum hæc causalitas sit falsa, quia *est homo*, ideo *est animal*, nam homo non est causa animalis (sed potius animal causa est materialis hominis) nisi fortè in genere causæ finalis, quomodo totum est causa suarum partium, & perfectius causa imperfectioris, eoque modo concedimus rationale esse causam sensitui, non efficientem, sed finalem. Ad secundum dicitur potentias sensitivas perfectiores esse in homine, quia oriuntur à perfectiori anima, & non quia ab intellectu. Ad tertium responderetur ad id munus satis esse si intellectus, & sensus in eadem anima radicentur.

Ad secundum

Ad tertium

19

Notatio
pro
superiori
diuersum in
telligentia.

Aduertendum est tamen inter potentias pertinentes ad diuersos gradus animæ, aliquando maiorem conuenientiam dari, quàm inter alias, intellectus enim, & sensus, verbi gratia, conueniunt in genere cognoscitiuæ potentiæ, in quo non conueniunt cum vegetatiuis, & ideo illæ videntur maiorem habere inter se causalitatem, & subordinationem, nam potentiæ sensitivæ sunt veluti

participationes quædam virtutis intellectiue, ac de his specialiter videtur loqui S. Thomas. Adhuc tamen in his propria efficientia non cernitur, sed quædam veluti causalitas exemplatis, cum cognitio sensitiva sit quædam imitatio intellectiue, quo etiam modo opera vegetatiuæ partis in quantum sunt quasi arte, & intellectu, dici possunt illius imitationes.

Vltimò est aduertendum inter potentias cognoscitiuas, & appetitiuas videtur inueniri quendam specialem ordinem. Nam sicut radix amoris est cognitio, ita radix, & causa appetitiuæ potentiæ, videtur esse potentia cognoscitiua. Vnde hæc est propria demonstratio, quia viuens est cognoscitiuum, est appetitiuum: vbi dictio *quia*, non potest aliam causalitatem importare, quam dimanationis effectiue, dicendum tamen neque inter potentiam cognoscitiuam, & appetitiuam intercedere propriè causalitatem effectiuam physicam, sed metaphysicam, iuxta quam vno posito, sequitur aliud, eo quod sit necessarium ad dispositionem illius, non quasi sit propria eius causa: sicut ex rationalitate sequitur admiratio, & ex admiratione risus, non quia hæc potentiæ sese efficiant, sed quia vna posita sequitur alia, quia actus vnus deseruit aliquo modo ad actum alterius: atque hæc causalitas sufficit ad demonstrationem à priori: sicut immortalitas demonstratur à prioribus per immutabilitatem, non quia vna sit causa effectiua alterius, sed quia se consequuntur. Adde quod cognitio non causat effectiue amorem, sed obiectiue proponendo bonum, vnde etiam non oportet, vt ipsa potentia appetitiua effectiue fiat à cognoscitiua, sed satis est, quod illam necessariò supponat, & sequatur. De qua re latius infra lib. 5.

CAPVT IV.

De potentia vegetatiua quantum ad obiectum, vtrum illud sit nutrimentum.

Remissa tribus proximis capitibus generali doctrina potentialium animæ, restat vt ad earum species descendamus, ac sicut ordine naturæ, ita & doctrinæ occurrunt vegetatiuæ, de quibus tractat Aristoteles lib. 2. de Anima, cap. 4. Ex cuius doctrina hæc habentur effata. Primum, officia animæ vegetatiuæ sunt generare, & nutrimento viuere. Secundum, generatio est naturalissimum opus viuientium. Tertium, anima vegetatiua est etiam principium augmenti, vel decrementi, quia nihil augetur, nisi quod nutritur, nihil autem nutritur, quod non sit particeps vitæ. Quartum eadem vis est nutriendi, & generandi. Quintum potentia nutritiua est quædam vis, qua viuens se conseruat, in quantum ipsam habet, & ideo alimento priuatum esse non potest. Sextò, in nutritione tria concurrunt, scilicet, quod nutrit, & est anima, quod nutritur, & est corpus habens animam quo nutritur, & est alimentum. Septimum, id quod anima nutrit duplex est, scilicet nutrimentum, & calor, & ideo omne animatum habet calorem.

In hac ergo materia de potentiis vegetatiuis ab obiectis incipimus, iuxta methodum Aristotelis, ait enim nutrimentum esse obiectum potentialium nutriendi, obiectum verò constat prius esse potentiis, atque actibus. Notandum ergo est alimentum aliud dici remotum, seu primum: aliud verò vltimum, seu proximum. Diuisio est Aristotelis 2. de partibus, cap. 3. Et prius Hippocratis lib. de alimento, à quo inquit Galenus primo Methodi, desumpsisse Aristotelem omnia ferè physica documenta: Hippocrates tamen illo loco in tria membra alimentum diuidit, nam aliud est, inquit, quod